Raadsvoorstel

Zaaknummer	:	858159		
Raadsvergadering	:	1 juli 2025		
Onderwerp	:	Beheerplan Ecologische Wegbermen 2025-2034		
Collegevergadering	:	3 juni 2025		
Portefeuillehouder	:	Wethouder A.K. van Gijssel		
Steller	:	Hans van den Berg Team Advies en beheer openbare ruimte	tel. :	0545-250250

Te nemen besluit

1. Vaststellen van het Beheerplan Ecologische Wegbermen 2025-2034
2. Kiezen voor scenario 2 ‘frontklepel maai-zuig combinatie’ wat leidt tot ongeveer 85-90% ecologisch bermbeheer;
3. Om dit mogelijk te maken een krediet van € 140.000 beschikbaar stellen voor aangepast materieel en de extra afschrijvingslasten dekken uit het reguliere budget ‘onderhoud wegbermen (bermgrond)’ (FCL 62100215)

Waarom dit voorstel en wat is het effect

Langs de gemeentelijke wegen ligt ongeveer 1500 kilometer aan wegbermen. Het beheren en onderhouden van ons kapitaalgoed 'wegbermen' is een primaire taak van onze gemeente. Die taak dient in eerste instantie de verkeersveiligheid en daarnaast voegen wegbermen maatschappelijk waarde toe met groen, natuur en met name biodiversiteit. De juridische basis voor de vaststelling van dit beleidsplan is artikel 147, lid 2, juncto artikel 108, lid 1, Gemeentewet. Dit betreft de algemene beleidsbepalende bevoegdheid van de raad.

Die taak kent uitdagingen in de vorm van diverse maatschappelijke transities, klimaatverandering, landelijke wet- en regelgeving en de overgang naar assetmanagement. In het nieuwe Beheerplan Ecologische Wegbermen 2025-2034 krijgen de uitdagingen vorm en ligt opnieuw een keuze voor het kwaliteitsscenario voor.

Na vaststelling geeft het beheerplan voor de komende tien jaren richting aan het beheer en onderhoud van het kapitaalgoed 'wegbermen'.

Argumentatie

1.1 *Dit is de basis voor uitvoering van het bermbeheer*
Met het vaststellen van het Beheerplan Ecologische Wegbermen 2025-2034 krijgen de medewerkers binnen de werkvelden buitendienst, wegbeheer, groenbeheer en platteland kaders en richting voor het beheren en onderhouden van de wegbermen.

2.1 Dit is het meest optimale scenario
Scenario 2 sluit aan op de capaciteit, het materieel en de formatie van de buitendienst en maakt gebruik van een logisch moment in de reguliere vervanging van materieel. Dit scenario leidt bovendien tot een sterk vergroot aandeel (verdubbeling) van ecologisch beheerde bermen. Door ecologisch beheer verschralen de wegbermen. Dit scheelt ons kosten op het onderhoud van de wegbermen. Door verschraling hoeven bermen namelijk minder afgegraven (afgeroofd) te worden.

In te vullen door Griffie:

Raadsvergadering
0 zonder hoofdelijke stemming
0 met algemene stemmen
0 stemmen voor, stemmen tegen
0 aangenomen
0 verworpen

3.1 Scenario 2 leidt tot besparingen op dit onderhoudsbudget
De afschrijvingslasten van het extra / duurder materieel én (een deel van) de toenemende tractiekosten vallen (op termijn) weg tegen de lagere onderhoudskosten op dit budget. Het andere deel van de toenemende tractiekosten kan worden opgevangen binnen de reguliere budgetten van de buitendienst (zie onderdeel 'Financiën' hieronder).

Kanttekeningen en risico's
Als de keuze valt op een beheerscenario waarbij méér bermen ecologisch worden beheerd gaat dat gepaard met investeringen in de aanschaf van machines.

Onderdeel van de beleidsnotitie is de keuze om het maaiwerk in de wegbermen in eigen beheer te houden. Enkel in overruimten achter de wegbermen is onder voorwaarden maatwerk met aangelanden mogelijk. In die maatwerkgevallen kunnen aangelanden zelf het beheer uitvoeren en hebben ze mogelijkheden binnen de ECO regeling van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. In het beheerplan is uiteengezet dat het effect van deze regeling op de biodiversiteit klein is. Deze maatwerkaanpak is nieuw ten opzichte van het gemeentelijke Biodiversiteitsplan 2021.

Financiën
Scenario 2 is € 30.000 duurder dan scenario 1. Uitvoering van scenario 2 zorgt echter (op termijn) voor een aanzienlijke besparing op het onderhoud aan de wegbermen van € 20.000. Netto gezien is scenario 2 dus ongeveer € 10.000 duurder.
Scenario 2 (de inzet van twee frontklepel maaizuigcombinaties) kan deels worden uitgevoerd met bestaand (en in 2025 te vervangen) materieel en bestaande formatie. Dit vergt daarom beperkte extra afschrijvingslasten, die in combinatie met de extra tractiekosten (brandstof) (samen € 20.000), na (een aantal jaren) wegvallen tegen de besparing (€ 20.000) die de verschraling van bermen oplevert op het gebied van dagelijks onderhoud en het afroven van te hoge bermen. De meerkosten als gevolg van extra tractiekosten (€ 10.000) kunnen worden opgevangen binnen de huidige geraamde budgetten.

In overzicht:

Meerkosten scenario 2	*€ 30.000*	*Dekken door:*
Extra afschrijvingslasten	*€ 14.000*	Besparing op onderhoud wegbermen (bermgrond)' (FCL 62100215)
Extra tractiekosten (brandstof)	*€ 6.000*	
Extra kosten afvoer maaisel voorjaarsronde	*€ 1.170*	(Ruimte binnen) FCL 62400105 / 34455 (afvoeren en verwerken sloot- en bermmaaisel)
Extra tractiekosten (onderhoud)	*€ 8.830*	(Ruimte binnen) FCL xxxxxxxx tractie buitendienst

VN verdrag rechten van mensen met een beperking
Niet van toepassing.

Duurzaamheid
Het ecologisch beheren van bermen en het stimuleren van biodiversiteit gaan hand in hand met duurzaamheid. Meer ecologisch beheer van wegbermen betekent duurzamer handelen.

Communicatie
Niet van toepassing.

Initiatief, participatie en rol gemeente
Het Beheerplan Ecologische Wegbermen 2024-2033 is tot stand gekomen op initiatief van team Advies en Beheer Openbare Ruimte in nauwe samenwerking met team Buitendienst en leden van het team Ontwerp en Realisatie. De verschillende moties van de afgelopen jaren die

betrekking hebben op het bermbeheer en/of de raakvlakken hebben een plek gekregen in het plan.

Na vaststelling wordt het gekozen beheerscenario vertaald naar een operationeel plan, dat de daadwerkelijke uitvoering beschrijft. Bij de vorming van dat operationele plan worden alle belanghebbenden geraadpleegd op en rondom een informatieavond, in lijn met de participatievisie (inspraakverordening). Daarbij hoort ook de informatie over de mogelijkheden voor deelname door aangelanden.

Planning en evaluatie
Het plan gaat in werking direct na vaststelling en bekendmaking in het digitale gemeenteblad. De daadwerkelijke operationele invulling volgt aansluitend. Bij de inwerkingtreding volgt een nulmeting op de ecologische stand van zaken. Na vijf en tien jaar vindt een evaluatie plaats.

Alternatieven
In het nieuwe beheerplan staan drie beheerscenario's uitgewerkt. Als eerste het huidige scenario dat al sinds 2020 actueel is. Kiezen voor dit scenario betekent geen extra afschrijvingslasten voor materieel, maar ook voor een grotere onderhoudsinspanning aan de bermen. Scenario 2 legt de ecologische lat hoger en scenario 3 gaat naar het ecologisch maximaal haalbare. De scenario’s 2 en 3 gaan beide uit van de aanschaf van effectiever, maar duurder materieel, dat maaien combineert met afzuigen. Scenario 3 is hierbij als totaalpakket minder optimaal, omdat het fors grotere investeringen vergt in groot materieel, dat niet of nauwelijks breder inzetbaar is. Bovendien is de ecologische winst bij scenario 3 klein ten opzichte van scenario 2.

Burgemeester en wethouders van Berkelland,

de secretaris,	de burgemeester,
drs. J. Jonker	drs. J.H.A. van Oostrum

Raadsvergadering : 1 juli 2025

De raad van de gemeente Berkeland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 mei 2025

b e s l u i t:

1. Het Beheerplan Ecologische Wegbermen 2025-2034 vast te stellen
2. Te kiezen voor scenario 2 ‘frontklepel maai-zuig combi’ wat leidt tot ongeveer 85-90% ecologisch bermbeheer;
3. Een krediet van € 140.000 beschikbaar te stellen voor aangepast materieel en de extra afschrijvingslasten te dekken uit het reguliere budget ‘onderhoud wegbermen (bermgrond)’ (FCL 62100215.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 1 juli 2025

de griffier,	de voorzitter,
drs. J.A. Satijn	drs. J.H.A. van Oostrum

Toelichting raadsvoorstel

Onderwerp : Beheerplan ecologische wegbermen 2025-2034

Scenario's

Het beheerplan kent een drietal scenario's voor de aanpak van het bermbeheer (het maaien). Deze scenario's sluiten aan op de beantwoording van en reacties op motie M23-18.

Scenario 1: aanpak 2019 (huidige aanpak, nu operationeel)

De in 2019 gekozen aanpak ging uit van gebruik van de basismachinerie van de buitendienst. Deze werkwijze is dan wel relatief intensief (vier werkgangen), beperkt in toepasbaarheid en minder effectief als het gaat om verwijderen van maaisel, maar het 'hooilandbeheer' is wel weer goed voor de biodiversiteit.

In overzicht:
- Eerste ronde 1 meter klepelen
- Aparte actie: uitzichthoeken klepelen
- Tweede ronde 42% ecologisch (aantoonbaar haalbaar)
- Afzet maaisel tweede ronde in Haarloseveld / Olden Eibergen, zonder afzetkosten
- Kosten circa 135 duizend euro per jaar, alles binnen eigen dienst
- Circa 11,3 cent per m1

Voordelen:
- Eenvoudig materieel, nauwelijks afschrijvingslasten
- Hooilandbeheer is gunstig voor het bodemleven

Nadelen:
- Beperkte en relatief trage verschraling
- Resultaat beperkt door (in)effectiviteit acrobaat en opraapwagen, er blijft wat liggen
- Resultaat beperkt door vele bomen: met de cyclomaaier achter de trekker is niet alles maaibaar

Scenario 2: inzet van frontklepelmaaiers met zuigwagens

Het voorgestelde scenario is de keuze voor (vaste) maaiers aan de voorkant van de trekkers, in combinatie met een zuigwagen erachter. Deze optie werkt effectiever en scheelt drie gangen langs elke berm. Groot voordeel: ook de eerste maaironde op de eerste meter naast de weg zorgt voor verschraling en daarmee sneller voor een steviger berm. We kunnen één bestaande trekker inzetten en één bestaande zuigwagen (beide in 2025 te vervangen). Het is bovendien voor veel medewerkers goed te bemensen. Nadeel is de starheid van de maaier, dat zorgt met name rond de vele bomen nog niet voor optimaal resultaat.
Op ecologisch gebied kunnen we stellen dat maaien en zuigen de verschraling van de bermen versnelt. Dat zorgt na een aantal jaren voor een vermindering van het onderhoud aan bermen. Zuigen heel een nadeliger effect op het bodemleven dan het hooilandbeheer van de huidige aanpak, maar met moderne zuigmachines kan dat nadeel zo beperkt mogelijk worden gehouden.

In overzicht:
- Aanschaf frontklepels (2 stuks), aanschaf zuigwagen (1 extra)
- Bestaande tractor en zuigwagen in 2025 vervangen, daarna geschikt
- Eerste ronde ook maaisel verwijderen, daar afzetkosten te verwachten
- Totaal naar verwachting tot 90% ecologisch (lengte), totaal veel effectiever / meer ecologisch
- Afschrijvingslasten ca 14 duizend euro per jaar
- Kosten circa 165 duizend euro per jaar, inclusief afschrijvingslasten

- Uitvoering geheel binnen eigen dienst,
- Circa 14 cent per m1

Voordelen:
- Aanschaf materieel in combinatie met reguliere vervanging van materieel
- Afzuigen van maaisel is minder gunstig voor het bodemleven
- Bermen verschralen significant sneller, duidelijk onderhoudsvoordeel
- Zonder twijfel met eigen mensen te doen
- Veel effectievere werkwijze, minder uitstoot

Nadelen:
- Aanschaf materieel, hogere afschrijvingslasten
- Inzet van groter en meer geavanceerd materieel zorgt voor een toename in de uitvoeringskosten, te dekken binnen de bestaande exploitatiebudgetten van de buitendienst
- Afzuigen van maaisel bij de voorjaarsbeurt zorgt voor afvoer- en afzetkosten, te dekken binnen de bestaande exploitatiebudgetten
- Bomen beperken reikwijdte van de (relatief) starre frontklepelmaaier.

Scenario 3: inzet van maai-zuig combinaties met zwenkarm

Als we maximaal gebruik maken van beschikbare techniek gaan we werken met een maaier aan een zwenkarm, gecombineerd met een zuigwagen. De laatste stand der techniek zorgt voor het beste fysieke en ecologische resultaat. Met de inzet van één grote maai-zuigcombinatie is elke berm volledig te maaien.
Deze optie vergt de aanschaf van een zwenkarm maaier, één (extra grote) zuigwagen en één nieuwe tractor van (ruim) 200 pk. Materieel, dat niet of nauwelijks breder inzetbaar is voor onze buitendienst door de omvang van het materieel.
Op ecologisch gebied kunnen we stellen dat alles maaien en zuigen de verschraling van de bermen versnelt. Zuigen heeft een nadeliger effect op het bodemleven dan het hooilandbeheer van de huidige aanpak, maar met moderne maai-zuigmachines aan zwenkarmen beperken we dat nadeel optimaal.

In overzicht:
- Altijd ALLE maaisel verwijderen, in voorjaarronde afzetkosten te verwachten
- Maximaal (100%) ecologisch, optimaal effectief
- Afschrijvingslasten ca 40 duizend euro per jaar
- Kosten circa 250 duizend euro per jaar inclusief afschrijvingslasten
- Uitvoering (na training) geheel binnen eigen dienst
- Circa 21 cent per m1

Voordelen:
- Afzuigen van maaisel is minder gunstig voor het bodemleven, maar met juiste afstelling acceptabel
- Bermen verschralen flink sneller, duidelijk onderhoudsvoordeel
- Bomen beperken reikwijdte zwenkarm niet: effectieve methode
- Na training met eigen mensen uit te voeren
- Veel effectievere werkwijze, minder uitstoot

Nadelen:
- Aanschaf groot materieel, dat niet of nauwelijks breder inzetbaar is.

Zorg voor de wegbermen
Op grond van artikel 1, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994 behoort de berm tot de weg. Op grond van artikel 16 Wegenwet heeft de gemeente de zorgplicht voor gemeentelijke wegen inclusief de bermen. Dit kan ook tot aansprakelijkheidskwesties leiden ten aanzien van de toestand van de berm. Zie artikel 6:174 Burgerlijk Wetboek.

Om het beheer en onderhoud van het gemeentelijk wegbermenareaal doelmatig, efficiënt en (ecologisch) verantwoord uit te voeren is het Bermbeheerplan 2024-2033 opgesteld.

Bermbeheerplan 2019
Het 'oude' Bermbeheerplan is in 2019 opgesteld, maar niet formeel vastgesteld. Dit oorspronkelijke plan was vrij 'operationeel' geënt, maar brengt wel een sterke basis voor onder andere bermkenmerken. Het blijft daarom onderdeel van het nieuwe plan, dat zich meer focust op de tactische aspecten.

Ontwikkelingen
Transities
De samenleving is aan meerdere transities onderhevig. Het beheer van de wegen raakt direct de ecologische-, de economische- en de energietransitie. Tegelijk worden de beheeropgaven complexer, meer integraal en multidisciplinair. De focus gaat naar biodiversiteit, duurzaamheid en klimaat. Allemaal factoren die een plek moeten krijgen in het gemeentelijke streven om (ook met de wegbermen) zo veel mogelijk maatschappelijke waarde te creëren of toe te voegen.

Beheergegevens en -processen
In 2022 en 2023 heeft het team Advies en Beheer Openbare Ruimte met team Buitendienst veel aandacht besteed aan het op orde maken van de basis voor goed beheer en onderhoud. De focus lag op 'weten wat we hebben' en het herorganiseren van de taken. Dat was nodig, omdat onvolledige en onjuiste beheergegevens er voor zorgen dat onderdelen van het areaal letterlijk buiten beeld vallen. Dat verbeterproces is nog gaande. Met veel betere bermbeheergegevens en een uitgebreide inventarisatie hebben we nu een goed en ook compleet beeld van wat we aan wegbermen hebben en wat de ecologische kenmerken zijn. Dat gegeven is meteen de juiste basis voor dit beleidsplan.

Evaluatie huidige beheerwijze
In de periode 2022-2023 hebben we de inzet van de buitendienst geanalyseerd en geoptimaliseerd. In dat hele proces van evalueren en optimaliseren is ook nadrukkelijk aandacht geweest voor de kansen die bermen bieden én de praktische mogelijkheden en onmogelijkheden die onze buitendienst heeft. Dat gaf inzicht in het praktische resultaat. Doel was 45% ecologisch beheer, maar de praktijk wees circa 25% uit. Optimaliseren en prioriteren bracht het praktisch haalbare ecologische aandeel op 42%.

Belangrijk daarbij is het huidige machinepark. Dat is aan de ene kant ‘low tech’ en voordelig te gebruiken, maar het heeft relatief veel beperkingen. Het op de weg harken van maaisel met een acrobaat is minder effectief, zeker als er een rand aan de wegverharding zit. Harken tussen de bomen is vaak onmogelijk. De tweede stap, het oprapen met een opraapwagen, is eveneens niet optimaal. Meestal volgt er een actie met een blazer achter een trekker. Die blaast maaisel dat op de weg achterblijft terug in de berm.

Belangrijke conclusie vanuit de evaluatie en optimalisering is dat meer ecologisch aanpakken beter gereedschap vereist. Met beter bedoelen we effectiever en liefst wendbaarder.

Eigen dienst versus uitbesteden
Uit berekeningen, gebaseerd op de daadwerkelijke inzet van mens en machines, blijkt dat de kostprijs bij uitvoering binnen onze buitendienst lager ligt dan de marktprijs (21 cent per m2 versus 40-44 cent). Uitvoering door de buitendienst heeft ook daarom de voorkeur.

Deelname van aangelanden
Binnen het bermbeheer en -onderhoud onderscheiden we twee areaaltypen. Deze zijn belangrijk als afbakening:
1. Wegbermen: (obstakelvrije) ruimte naast rijbaan, tot insteek bermsloot of gebruiksgrens
2. Overige ruimte: onzichtbaar eigendom of ruimte achter bermsloot / gebruiksgrens

Het plan gaat uit van de volgende aanpak:

- De areaaldelen ‘wegberm’ houden we in eigen beheer en onderhoud.
- De areaaldelen ‘overige ruimten’, dus achter de wegbermen, kunnen op verzoek en in maatwerk aan aangelanden in beheer en onderhoud worden gegeven op basis van een gebruiks- / of onderhoudsovereenkomst. Voorwaarde is dat gebruiksovereenkomsten op kadastraal niveau kunnen worden vastgelegd.
- Die overige ruimten kunnen (mits de uitvoeringsregeling GLB 2023 dat toestaat) na ingebruikname worden ingezet voor (extra) GLB subsidie op grond van de ECO regeling. Belangrijk is dat de aanvrager van de subsidie met schriftelijk bewijs aantoont dat hij/zij toestemming van de grondeigenaar heeft voor het gebruik.

Het is belangrijk om te benoemen dat in gebruik geven van deze 'overruimten' niet past binnen de ambities en kansen vanuit het gemeentelijke Biodiversiteitsplan 2021. Het effect op de biodiversiteit is laag.

Relatie tot opnieuw in gebruik nemen van gronden
Het bermbeheerplan beschrijft hoe de opnieuw in gebruik genomen gronden (bermdelen) in het beheer en onderhoud worden opgenomen. De werkwijze rond dit onderwerp is geen onderdeel van bermbeheer. Het vindt sinds begin 2023 plaats volgens een specifieke werkwijze. Basis voor de werkwijze is persoonlijk overleg, vertrouwen, heldere communicatie en oog voor ieders belangen.